

-Turen att ha ett gammalt träd?

Information och skötseltips

Grova lövträd är ofta knutna till gårdsmiljöer och är ett resultat av bondens mångsidiga brukande av naturresurser. Förr skördades grenarna som vinterfoder åt djuren (man hamlade träden), samtidigt som det på nästan alla gårdar fanns ett vårdträd som ofta hade planterats vid en speciell händelse för gården eller för de som bodde där. Grova lövträd finner man även i vägkanter, alléer, hagmarker och vid kyrkogårdar.

Hamlad ask i Klippans naturreservat.

Gamla och döda träd bör sparas då de är en viktig livsmiljö för tusentals arter av t ex fåglar, fladdermöss, insekter, mossor, lavar och tickor. Äldre träd ger en stor yta för arterna att vistas på, samtidigt som de har utrymmen och substrat som yngre träd saknar i form av skrymslen och vrår, håligheter och död ved i olika nedbrytningsstadier. För att bevara en rik och varierad fauna och flora är det därför viktigt att många träd får stå kvar i landskapet, då flera arter som trivs i gamla träd har svårt att sprida sig längre sträckor.

Under 2007 genomförde Härryda kommun en inventering av grova lövträd för att få en översiktlig kunskap om deras förekomstfrekvens och bevarandestatus. Träd över 250 cm i omkrets, hamlade träd samt träd med stor hålighet över 200 cm dokumenterades genom fältbesök. Dessa träd har en mycket stor betydelse för biologisk mångfald.

Hur kan du sköta träden?

Inventeringen visar att många skyddsvärda träd i Härryda kommun idag löper stor risk att dö eller skadas i förtid då marken intill träden växer igen, eller till följd av avverkning på grund av oro för att träden ska trilla och skada närstående hus. Träden sprider platsens historia vidare, eken kan t ex bli över 1000 år gammal, medan de andra lövträden oftast lever några hundra år. Därför följer några tips hur man kan vårda träden.

Röjning – träden behöver solljus

Igenväxning och ändrad markanvändning gör att flerhundraåriga träd riskerar att dö eller skadas i förtid. Lövträden behöver en sly- och trädfri yta minst lika stor som trädkronan. Är det kraftigt igenväxt kring trädet är det bäst att röja i etapper under flera år, annars kan trädet ta skada genom en ljuschock. Det är sedan viktigt att regelbundet röja i framtiden.

Kronavlastning – lätta på tyngden

Ett träd med stor krona löper risk att grenar bryts av tung snö eller i kraftiga stormar. Istället för att avverka ett träd som känns för stort intill hus, kan trädet avlastningsbeskäras så att trädkronan blir lättare. Detta görs genom att enstaka grenar kapas. Om du inte själv vill/kan utföra arbetet, kan du kontakta någon arborist som är specialutbildad för sådana här uppdrag. Kostnaden är några tusen kronor för att beskära ett träd och man kan få avfallet bortforslat. Många företag erbjuder gratis konsultation och prissättning före åtgärd.

Hamling – fortsatt det gamla kulturarvet

Hamling (lövtakt) innebär att trädet beskärs på grenar. Syftet var att skörda löv till djurfoder samt att få ökad ljusinstrålning till marken. För ett tidigare hamlat träd som inte hamlats på ett tag kan man pröva sig fram genom att såga några

Nyligen hamlade lindar.
Foto: www.bioresurs.uu.se

grenar år för år, så att man inte sågare ner allt på en gång. Man bör hamla träden något längre ut än tidigare kapningspunkt eller på samma ställe, men aldrig närmare stammen än vad som tidigare gjorts. Har det gått mycket lång tid sedan trädet hamlades är det inte lämpligt att återhamla trädet, då kan kronavlastning genomföras för att minska trädets krona.

Sveriges största ek,
Rumskullaeken, ihålig och
med en omkrets på hela 14
meter!
Foto: www.bioresurs.uu.se

Ihåliga träd – barnens kurragömmaplats

Många arter nyttjar håligheter i träden. Det finns flera stadier av hålighet, allt från enstaka hål efter grenar som suttit på stammen och hackspethål, till stor hålighet så att man kan klättra in i stammen på trädet. Trädet är ofta mycket starkt och levnadskraftigt även om det är ihåligt och endast bark och ytved finns kvar. Så låt ditt hålträd stå kvar och blir en rolig kurragömmaplats för dina barn eller barnbarn!

Fler skötsel tips:

- Undvik grävarbeten nära grova träd! Låt trädet få en skyddszon så att inte rötter, stam, gren- eller bladverk skadas.
- Undvik att plantera barrträd nära grova lövträd! Dessa kommer på sikt att skugga ut de grova lövträden.
- Undvik barkgnag på trädstammar i betesmarker! Barkgnag förekommer främst på vintern när bete saknas, man kan då stängsla så djuren inte kommer för nära stammen.
- Låt döda träd leva! Ett talesätt säger att ”*en ek växer i 500 år, lever i 500 år och dör i 500 år*”. Lämna därför döda träd åt naturen på platser där de kan stå utan att störa.
- Har du möjlighet så planera gärna för en framtida efterträdare för ditt grova träd. Då kan de arter som lever i det grova trädet få en chans att överleva, och flytta in i det nya trädet. Samtidigt minskar generationsglappet mellan träd i området.
- Har du hamlade träd så tänk gärna på att nyhamla träd i området så att du på sikt får flera generationer hamlade träd.

”Inventering av grova lövträd i Härryda kommun” är ett naturvårdsprojekt som medfinansierats av Naturvårdsverkets statliga bidrag till kommunal och lokal naturvård. Härryda kommun har stått för arbetet och resterande kostnader.

Inventeringsrapporten finns tillgänglig på kommunens hemsida, harryda.se

Mer information:

Karin Meyer, Miljösamordnare Härryda kommun

Tel. 031-724 62 53, miljosamordnare@harryda.se

Emma Nevander, projektanställd biolog på Härryda kommun har genomfört trädinventeringen.

Lästips:

- Jordbruksverkets broschyrer: *Hamling och lövtäkt, Träd i odlingslandskapet samt Åker och gårdsmiljöer.*
- *Gastekar och väckefuror, träd med historia* (2007) Carlsson, Å., Forshed, N. & Larsson, E-L.
- *Svenska Jätteträd och deras mytologiska historia* (2001) Österman, P.